

HÖGSTA DOMSTOLENS

BESLUT

meddelat i Stockholm den 5 november 2009

Mål nr

Ö 4090-08

KLAGANDE

Rimbo Centrum Fastigheter AB, 5565 80-2955

Köpmannagatan 1-3

76231 Rimbo

Ombud: Advokat HB

MOTPART

JA

Ombud: Advokat LG

SAKEN

Rättegångskostnader

ÖVERKLAGADE AVGÖRANDET

Svea hovrätts beslut den 5 september 2008 i mål Ö 4496-08

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Överklagandet lämnas utan bifall.

Rimbo Centrum Fastigheter AB ska ersätta JA för rättegångskostnader i Högsta domstolen med tolv tusenfemhundra (12 500 kr), avseende ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för Högsta domstolens beslut tills betalning sker.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

Rimbo Centrum Fastigheter AB har yrkat att Högsta domstolen med ändring av hovrättens beslut ska upphäva förpliktandet för bolaget att ersätta JA för rättegångskostnad vid tingsrätten.

JA har bestritt ändring.

Parterna har yrkat ersättning för sina rättegångskostnader i Högsta domstolen.

SKÄL

JOT Hotell & Konferens KB försattes i konkurs vid tingsrätten den 29 mars 2007. Rimbo Centrum Fastigheter AB (Rimbo) väckte i november 2007 talan mot kommanditbolaget i konkurs (kommanditbolaget) avseende fordran för lokalhyra. Sedan konkursförvaltaren förklarat att konkursboet avstod från att inträda i rättegången utfärdade tingsrätten stämning mot kommanditbolaget. Stämningen delgavs JA i dennes egenskap av styrelse i

komplementären JOT Barbas AB (aktiebolaget) och kommanditdelägare i kommanditbolaget.

Av de uppgifter som tingsrätten inhämtat från bolagsregistret framgick bl.a. att delägare i kommanditbolaget var komplementären JOT Barbas AB samt tre kommanditdelägare, varav en var JA. Denne var även ensam styrelseledamot i aktiebolaget. Aktiebolagets firma tecknades av styrelsen, som dock inte var fulltalig då det saknades en suppleant. Av utdraget framgick vidare att aktiebolaget hade upplösts efter avslutad konkurs.

JA inkom med svaromål där han i första hand yrkade att Rimbos talan skulle avvisas men samtidigt bestred käromålet i sak. Till stöd för yrkandet om avvisning anförde han i huvudsak att han, enligt 3 kap. 7 § lagen (1980:1102) om handelsbolag och enkla bolag, inte var behörig att företräda kommanditbolaget i egenskap av kommanditdelägare och att han inte heller i egenskap av styrelseledamot i aktiebolaget var behörig att gå i svaromål för kommanditbolagets räkning eftersom aktiebolaget hade upplösts efter en underskottskonkurs och därmed saknade rättskapacitet. Rimbo vitsordade att aktiebolaget var upplöst och att JA endast var kommanditdelägare i kommanditbolaget samt hemställde om tingsrättens beslut i avvisningsfrågan. Rimbo anförde därvid att om talan skulle avvisas så skulle även eventuella rättegångskostnadsanspråk från kommanditbolaget avvisas, eftersom detta bolag saknade behörig företrädare. Även JAs eventuella yrkande om ersättning för rättegångskostnad bestreds eftersom han enligt Rimbo inte var part i målet.

JA yrkade härefter, med hänvisning till regeln i 18 kap. 5 § rättegångsbalken, ersättning för egna rättegångskostnader. Rimbo yttrade sig vid den fortsatta skriftväxlingen inte i fråga om skäligheten av kostnadsyrkandet.

Tingsrätten avvisade käromålet och tillerkände JA yrkad ersättning för rättegångskostnader. Rimbo överklagade beslutet med yrkande att hovrätten skulle upphäva beslutet om rättegångskostnad. Hovrätten har avslagit överklagandet.

Frågan i Högsta domstolen är i första hand hur rättegångskostnaderna vid tingsrätten ska fördelas mellan parterna. Så som målet här föreligger till bedömning har Högsta domstolen att utgå från tingsrättens lagakraftvunna beslut om avvisning (se NJA 2009 s. 342).

Avvisas en talan, ska parten enligt 18 kap. 5 § första stycket rättegångsbalken anses som tappande. Den som tappar målet ska därvid enligt huvudregeln i 18 kap 1 § samma balk ersätta motpartens rättegångskostnader, om ej annat är stadgat. Frågan är vad som skall gälla i ett fall som det förevarande, där en uppgiven ställföreträdare för svaranden delgivits stämningsansökningen och yttrat sig över denna varefter avvisning skett, på den grunden att det inte funnits någon som kunnat gå i svaromål för svarandens räkning.

Den som i föregiven egenskap av företrädare för svaranden blir instämmd i en rättegång måste, även om han känner till omständigheter som innebär att han inte anser sig ha rätt att företräda svaranden, ha rätt att yttra sig inte bara i frågan om rättegångshinder utan också i rimlig omfattning beträffande målet i sak för att undvika en treskodom mot svaranden. Den som på detta sätt dras in i processen bör också vid prövning av rättegångskostnadsfrågan betraktas som motpart vid tillämpningen av 18 kap. 1 § rättegångsbalken (jfrNJA 2001 C46).

Trots att JA delgivits stämningen i sin egenskap av ställföreträdare för kommanditbolaget och att beslutet om avvisning, vilket grundats på de omständigheter han framfört i sitt svaromål, innebär att JA enligt domstolarnas uppfattning inte ägt svara för bolagets räkning, bör han därför i princip vara berättigad till ersättning för sina kostnader i målet.

Fråga uppkommer därvid om det i detta fall föreligger omständigheter som utgör skäl att frångå huvudregeln i 18 kap. 1 § rättegångsbalken beträffande rättegångskostnaderna vid tingsrätten. Enligt 18 kap. 3 § andra stycket får rätten, ifall omständighet varav utgången berodde inte var känd för den tappande före rättegången och han inte heller hade bort äga kännedom om den, förordna att vardera parten ska bära sin kostnad.

Även om Rimbo när talan väcktes inte kände till de uppgifter angående kommanditbolaget som föranledde tingsrättens avvisningsbeslut, skulle bolaget genom en registerkontroll ha kunnat skaffa sig denna information innan talan väcktes. Mot bakgrund härav finns det inte skäl att frångå huvudregeln om tappande parts skyldighet att ersätta motparten hans rättegångskostnad. Överklagandet ska därför lämnas utan bifall.

Med hänsyn till utgången i Högsta domstolen ska Rimbo ersätta JA för rättegångskostnader i Högsta domstolen. Yrkat belopp får anses skäligt.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Johan Munck, Leif Thors son,
Torgny Håstad (särskilt tillägg), Anna Skarhed (referent) och Lena Moore
Föredragande revisionssekreterare: Peder Bjursten

SÄRSKILT TILLÄGG

Justitierådet Torgny Håstad tillägger för egen del:

Om ett kommanditbolag åsidosätter föreskriften i lagen (1980:1102) om handelsbolag och enkla bolag om att kommanditbolag ska ha en komplementär, förvandlas kommanditbolaget till ett handelsbolag och kommanditdelägarna till handelsbolagsmän (3 kap. 2 §). Härav följer att kommanditdelägarna får solidariskt ansvar för bolagets skulder (2 kap. 20 §) och behörighet att företräda bolaget (2 kap. 17 §). Ordet "åsidosätter" måste inte tolkas enhetligt. För att ansvar för skulderna ska uppkomma är det möjligt att en kommanditdelägare måste ha varit medveten om att det saknas komplementär men dröjt med att vidta åtgärder för likvidation av bolaget eller att kommanditdelägaren medverkat till uppkomsten av nya skulder. Däremot måste det i varje läge vara möjligt att lämna ett påbud (alltså en uppsägning, hävning, reklamation etc.) till bolaget, särskilt som påbudet ibland behöver avges inom viss frist, och att delge bolaget en stämning. JA var därför behörig att motta stämningen i egenskap av tidigare kommanditdelägare (numera handelsbolagsman), när bolaget inte längre hade någon komplementär.

Rimbo överklagade emellertid inte tingsrättens avvisningsbeslut, och detta ska därför läggas till grund för fördelningen av rättegångskostnaderna (NJA 2009 s. 342).

På grund av avvisningen ska Rimbo alltså anses som tappande och enligt huvudregeln ersätta motparten för dess rättegångskostnader (18 kap. 5 respektive 1 § rättegångsbalken). Rättegångskostnaderna kan emellertid

kvittas, om omständighet varav utgången berodde inte var känd för den tappande före rättegången och han inte heller hade bort äga kännedom om den (18 kap. 3 § andra stycket). Visserligen hade Rimbo vid en registerkontroll kunnat skaffa sig kännedom om att komplementären blivit upplöst, men Rimbo hade inte lika litet som tingsrätten därav bort dra slutsatsen att svaranden saknade behörig ställföreträdare och därför inte kunde delges. Icke desto mindre får det av principen, att utgången i huvudsaken ska läggas till grund för fördelningen av rättegångskostnaderna, anses följa att kvittning enligt 18 kap. 3 § inte är möjlig om den avgörande omständigheten som sådan bort förutses, något som också framgår av lagens ordalydelse.